

Valtiovarainministeriö
Kunta- ja aluehallinto-osasto

VM065:00/2012

Vasemmistoliiton lausunto kuntalain hallituksen esitysluonnoksesta

Vasemmistoliiton puoluehallituksen näkemyksen mukaan kuntalain kokonaisuudistus on tarpeellinen ja tärkeä lakihanke. Uusi kuntalakiluonnos ei kuitenkaan sisällä kovin dramaattisia muutoksia kuntien toimintaan, vaan kyse on enemmänkin vanhan vuodelta 1995 olevan kuntalain modernisoinnista ja päivittämisestä 2000-luvun toimintaympäristöön. Uuden kuntalakiluonnoksen pohjalta kunnilla säilyy edelleen vahva asema paikallisdemokratian toteuttajana ja palvelujen järjestäjänä. Suurimmat muutokset liittyvät kuntien taloudelliseen tilanteeseen ja alijäämäisen talouden korjaamisvelvoitteisiin, tämäkään muutos ei ole täysin uutta koska tähänkin asti ns. kriisikuntamenettely on pakottanut kunnat toimenpiteisiin alijäämäisen talouden kattamiseksi.

Valtionvarainministeriö on pyytänyt lausumaan seuraavista asiakohdista:

Kunnan toiminnan käsitteestä 6§:

Kunnan toiminnan monimuotoistuminen on huomioitu lakiluonnoksessa hyvin. Kuntakonsernin käsite on ymmärrettävä ja myös ostopalvelujen huomioiminen osaksi kunnan toimintaa on perusteltua.

Kunnan tehtäviä, järjestämisvastuuta ja palvelujen tuottamista koskevista ehdotuksista (7-9 §):

Lakiluonnos vastaa nykytilannetta kunnissa.

Kuntatalousohjelmasta (12 §):

Koko julkisen talouden arviointi on perusteltua, sillä kansalaisen kannalta kunnat ja valtio muodostavat yhden kokonaisuuden, jonka vastuulla palvelujen ja viranomaistoimintojen järjestäminen ja rahoitus ovat. Lakiluonnoksessa kaavailtu valtion kunnille antamien velvoitteiden talousvaikutusten arviointi ja rajaaminen pakottavat valtion nykyistä tarkemmin arvioimaan uusien lakien vaikutuksia kuntatalouteen.

Vasemmistoliitto katsoo, että kuntatalousohjelman tulee toteuttaa rahoitusperiaatetta, jonka mukaan valtion on turvattava kunnille taloudelliset edellytykset toteuttaa lakisääteiset velvoitteensa. Se ei saa myöskään johtaa perusoikeuksia ja peruspalveluita turvaavien velvoitteiden purkamiseen.

Kuntavaalien ja valtuuston toimikauden alkamisen ajankohdan muuttamisesta (15 §)

Ajankohdan muutos on perusteltua, jotta kansalaisten valitsemaa valtuutetut pääsevät nopeammin vaikuttamaan kunnan toimintaan ja erityisesti tulevan

vuoden talousarvioon. Vaalipäivän ajankohta tulee määritellä niin, että se ei ole päällekkäin pääsiäisyhien kanssa.

Valtuuston kokoa koskevasta sääntelystä (16 §):

Demokratian kannalta paras edustavuus saadaan mikäli valtuutettujen määrä on riittävä asukaslukuun suhteutettuna. Uusi kuntalaki antaa kunnalle enemmän päätösvaltaa valtuuston kokoa määriteltäessä, mikä mahdollistaa myös valtuutettujen määrän vähentämisen. Vasemmistoliitto suhtautuu kriittisesti valtuustojen pienentämiseen ja siksi on hyvä, että kuntalaki myös mahdollistaa valtuuston koon säilyttämisen nykyisellään.

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä vaikuttamistoimielimiä kuten nuorisovaltuustoa koskevista ehdotuksista (5 luku):

-Vasemmistoliiton mielestä kunnallisen kansanäänestyksen tekniset ja toteuttamisvaatimukset pitäisi olla keveämmät kuin kuntavaaleissa. Kunnallinen kansanäänestys voitaisiin mielestämme suorittaa, jos 3% kunnan asukkaista on allekirjoittanut aloitteen (kuntalakiluonnos 4%), jotta kuntalaisten aktiivisuus oman kunnan asioihin vaikuttamisessa paranisi.

-Vasemmistoliiton mielestä nuorisovaltuustojen ja vanhus- ja vammaisneuvostojen riittävästä resursoinnista on huolehdittava.

-Palvelualoitteen kirjaaminen lakiin ei ole tarpeellista.

Kunnan toimielinorganisaation ja johtamisen vaihtoehtoisista organisointitavoista (31, 34 ja 38 §):

Emme pidä tarpeellisena, että laissa luetellaan erilaisia mahdollisia toimielinmalleja (tilaaja-tuottajamalli, valiokuntamalli, puheenjohtajamalli)

Alueellisia toimielimiä koskevista ehdotuksista (37 §):

Alueellisille toimielimille pitää olla mahdollisuus delegoida myös aitoa valmistelu – ja päätösvaltaa, ei pelkästään mahdollisuutta antaa lausuntoja.

Kuntastrategiasta(39 §):

Lakiesitys on perusteltu, jotta eri strategioiden päällekkäisyyttä voidaan purkaa ja kuntastrategian asemaa vahvistaa.

Kunnanhallituksen ja kunnanhallituksen puheenjohtajan tehtävistä (40 ja 41 §):

Kunnanhallituksen omistajaohjausvastuun korostaminen ja puheenjohtajan tehtävän kirjaaminen lakiin on perustua.

Johtajasopimuksesta (43 §):

Lakiesitys vahvistaa käytännön, joka on yleistynyt suomalaisissa kunnissa.

Johtajasopimuksen avulla kunnan luottamushenkilöiden ja kunnanjohtajan vastuut kirjataan ja ristiriitatilanteisiin saadaan selkeät pelisäännöt.

Vasemmistoliiton mielestä johtajasopimukseen kirjatut taloudelliset korvaukset esim. kunnanjohtajan irtisanomistilanteissa eivät saa olla kohtuuttomia.

Omistajaohjausta ja kuntakonsernin johtamista koskevista ehdotuksista (6 §, 47 -49 §):

Lain 48§:n määritelmät kunnan tytäryhteisön hallituksen jäsenten asiantuntemuksesta ovat suurpiirteisiä ja tulkinnanvaraisia. Mielestämme asiantuntemukseen viittaavia määritelmiä ei tarvita, kunnat osaavat valita sopivat ihmiset hallituksiin ilman laista tulevia epämääräisiä ”pätevyysvaatimuksiakin”.

Kuntien yhteistoimintaa koskevista ehdotuksista (8 luku):

Uusi kuntalaki ei sisällä suuria muutoksia nykytilanteeseen verrattuna. On kuitenkin syytä seurata, että aiheuttaako meneillään oleva sote-uudistus muutostarpeita kuntien yhteistoimintaan liittyen.

Luottamushenkilöiden vaalikelpoisuuteen ehdotetuista muutoksista, erityisesti kunnan-hallituksen osalta tytäryhteisöjen hallituksen jäseniä ja puheenjohtajistoa koskevista eh-dotuksista (74 § 1 ja 4 mom.):

Vasemmistoliiton mielestä kuntalakiluonnoksessa tehdyt rajaukset kunnan henkilöstön mahdollisuuteen osallistua kunnanhallituksen toimintaan ovat ongelmallisia ja vajavaisesti perusteltuja. Kunnan työntekijä on kuntalainen ja hänen osallistumismahdollisuuksiensa rajaamiseen on oltava vankat ja tutkimuksiin perustuvat syyt. Mielestämme kunnan työntekijä voi olla myös johtavissa asemissa luottamushenkilönä. Ei myöskään ole perusteltua rajata kunnanhallitusten mahdollisuuksia toimia kuntakonserniin kuuluvien osakeyhtiöiden hallituksissa.

Päätoimisen ja osa-aikaisen luottamushenkilön asemaa ja luottamushenkilön oikeutta saada vapaata työstään koskevista ehdotuksista (81 ja 82 §):

Mielestämme on hyvä, että luottamushenkilön oikeutta osallistua pää- tai osa-aikaisesti luottamushenkilönä kunnan toimintaan vahvistetaan. Laissa mainittu työnantajan mahdollisuus kieltäytyä antamasta virkavapaata/työlomaa ”erityisen painavan syyn” on kuitenkin tulkinnanvarainen ja olisi parempi että laki yksiselitteisesti velvoittaisi työnantajan antamaan virkavapaata/työlomaa luottamustehtävän vuoksi (vrt.kansanedustaja).

Sidonnaisuuksien ilmoittamisesta (85 §):

Mielestämme on tarpeellista säätää sidonnaisuuksien ilmoittamisesta. Olisi tärkeää, että myös merkittävä maaomistus ja kiinteistöomaisuus olisi ilmoitettavien asioiden piirissä, sillä nämä omistukset aiheuttavat jääviyttä ja eturistiriitoja kunnan maankäyttöön liittyvissä päätöksissä.

Kunnallisen puoluerahoituksen läpinäkyvyyttä koskevista ehdotuksista (19 § 2 mom. ja 83 § 3 mom.):

Ehdotukset ovat perusteltuja.

Otto-oikeuden rajaamisesta kunnanhallitukselle (93 §):

Muutos lisää kunnanhallituksen ja virkamiesten valtaa. Otto-oikeus olisi säilytettävä lautakunnilla. Erityisesti suurissa kaupungeissa kaupunginhallituksella on niin paljon asioita, että käytännössä lautakuntien alaisten virkamiesten päätösten valvonnan siirtäminen lautakunnilta kaupunginhallitukselle tarkoittaisi käytännössä virkamiesvallan lisäämistä.

Toimielinten sähköisiä päätöksentekotapoja koskevista ehdotuksista (99 - 101 §) sekä kunnan ilmoitusten, kunnan toimintaa koskevien tietojen ja pöytäkirjojen julkaisemisesta tietoverkossa (109 ja 110 §, 141 §):

-Mielestämme mikäli kunta päätyy käyttämään lakiluonnoksen mahdollistamia sähköisiä kokousmenettelyjä niin kunnan täytyy taata kaikille luottamushenkilöille tarvittavat välineet, tietoliikenneyhteydet ja koulutus sähköisten kokousmenettelyjen käyttöön.

-Mielestämme keskeiset päätöksentekoon liittyvät asiakirjat (esityslistat ja pöytäkirjat) on julkaistava internetissä.

Alijäämän kattamisvelvollisuudesta määrääjassa ja alijäämän kattamisvelvollisuuden ulottamisesta kuntayhtymiin (111 §):

Uudessa kuntalakiluonnoksessa olevat nykyistä tiukemmat reunaehdot talouden alijäämien kattamiseen ovat perusteltuja, jotta kuntien taloudelliseen tilanteeseen puututaan ennen ajautumista ns. kriisikuntamenettelyyn. Suurin muutos on alijäämien kattamisvelvoitteen ulottaminen kuntayhtymiin, jolla pyritään estämään kuntien talousongelmien kasautumista peruskunnan ulkopuolisiin yhteisöihin. On kuitenkin muistettava, että valtion on osaltaan turvattava kunnille taloudelliset edellytykset selvitä tehtävistään.

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan ja kuntayhtymän arviointi-menettelyistä (119 ja 120 §)

Suurin muutos nykytilanteeseen liittyy kuntayhtymiin, mikä on mielestämme perusteltua.

Tarkastuslautakuntaa koskevista ehdotuksista (122 §):

Ei huomautettavaa.

Tilintarkastuksesta (123 §):

Ei huomautettavaa.

Tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajien tietojensaantioikeudesta (125 §):

Mielestämme tarkastuslautakunnan jäsenten mahdollisuus tutustua esim. sosiaalitoimen yksittäisen asiakkaan tietoihin on tarpeetonta ja tietojen salassapitoon liittyy liikaa epävarmuustekijöitä. Tarkastuslautakunta saa tarvittavat tiedot kootusti kunnan viranhaltijoilta, jotka toimivat virkavastuulla ja noudattavat etuuksien myöntämisessä lakia.

Kunnan toimintaa markkinoilla koskevista ehdotuksista kuten kunnan myöntämien lainojen, takausten sekä vakuuksien rajoittamisesta, kunnan kiinteistön luovutuksesta ja julkisen palvelun velvoitteesta (15 luku):

Kunnan toimintaa markkinoilla käsittelevät lait on käsitelty eduskunnassa jo aiemmin ja Vasemmistoliitto on siinä yhteydessä hyväksynyt keskeiset linjaukset. Kiinteistön luovutustilanteissa on oltava mahdollisuus luovuttaa kunnan kiinteistöjä yleishyödylliseen tarkoitukseen alle markkinahinnan ja ilman tarjouskilpailua (esim. lakkautettu koulu kyläyhdistyksen käyttöön)

Lakiluonnoksen rakenteesta ja siirtymäsäännöksistä.

Ei huomautettavaa.

Helsinki 26.8.2014

Vasemmistoliitto r.p:n puolesta

Marko Varajärvi
puoluesihteri